

MUZEA W POLSCE

Muzeum – instytucja powołana do gromadzenia, badania oraz opieki nad obiektami posiadającymi pewną wartość historyczną bądź artystyczną. Nazwa pochodzi z łacińskiego *musaeum*, które z kolei utworzono z greckiego *mouseion* – miejsce lub świątynia przeznaczona Muzom, greckim bóstwom poszczególnych gałęzi sztuki. Muzeum to także rodzaj starożytnych ośrodków naukowych. Najslawniejszym takim ośrodkiem było muzeum w Aleksandrii założone przez Ptolemeusza I Sotera ok. 280 r. p.n.e., w skład którego wchodziła m. in. Biblioteka Aleksandryjska.

Początki polskich muzeów sięgają XVI i XVII w., kiedy królowie i magnaci zaczęli tworzyć według określonego planu wartościowe kolekcje dzieł sztuki. Pierwszym muzeum odnoszącym się do dziejów Polski była kolekcja księżnej Izabeli Czartoryskiej, ulokowana w specjalnie na ten cel wzniesionym budynku w Puławach zw. Świątynią Sybilli. W 2 poł. XIX w. zaczęły powstawać pierwsze muzea oparte na naukowych przesłankach. W 1862 r. w Warszawie założono Muzeum Sztuk Pięknych, w 1874 r. muzeum miejskie we Lwowie, a w 1879 r. Muzeum Narodowe w Krakowie. Pierwszym większym muzeum regionalnym było utworzone w 1888 r. Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem. W 1930 r. powstało pierwsze na świecie muzeum sztuki współczesnej – Muzeum Historii i Sztuki w Łodzi. W okresie II wojny światowej polskie muzea i zbiory poniosły znaczne straty sięgające setek tysięcy zabytków.

Po 1945 r. muzea zostały upaństwowione oraz zreorganizowane. Największe muzea otrzymały rangę muzeów narodowych, większe muzea o znaczeniu ponad regionalnym nazwano muzeami okręgowymi, których zadaniem poza prowadzeniem zwykłej działalności muzealnej była opieka nad mniejszymi muzeami, określanymi mianem regionalnych. Dla upamiętnienia miejsc męczeństwa na terenach byłych obozów koncentracyjnych, obozów zagłady i w miejscach kaźni utworzono muzea martyrologiczne. 21 listopada 1996 r. Sejm RP uchwalił ustawę o muzeach. Skutkiem tego uległa zmianie formalna struktura muzeów w Polsce – muzea są tworzone i prowadzone przez naczelne i centralne organy administracji rządowej, wojewodów, gminy, związki komunalne, osoby fizyczne i organizacje. W 2000 r. w Polsce istniały 632 muzea, w których zgromadzono ponad 13 milionów muzealiów.

Obecnie muzea w Polsce dzielimy na: muzea narodowe posiadające najbogatsze zbiory, głównie z zakresu sztuki i rzemiosła artystycznego, często prowadzące samodzielne badania naukowe np. w zakresie historii sztuki czy też konserwacji. Pozostałe muzea to muzea okręgowe i regionalne należące do samorządów. Ich zbiory są zróżnicowane, przeważnie związane z historią regionu, w którym funkcjonują. Osobną grupę stanowią muzea archeologiczne, gromadzące i udostępniające zabytki związane z prehistorią i okresem wczesnego średniowiecza. Liczne w Polsce są muzea biograficzne ukazujące życie i działalność artystów, uczonych i bohaterów narodowych. Specjalne miejsce w polskim muzealnictwie zajmują muzea etnograficzne i skanseny, w ponad 40 instytucjach prezentowane są zabytki kultury ludowej. Skanseny są także miejscem, gdzie kontynuowane są zanikające zawody np. kowalstwo czy bednarstwo. Poza skansenami etnograficznymi istnieją w Polsce także skanseny dawnej techniki w miejscach, gdzie znajdowały się obiekty przemysłowe oraz muzea techniki, w których gromadzone są zabytki związane z przemysłem i transportem np. kolejnictwem, motoryzacją czy żegluga. Muzea historyczne ukazują zarówno historię państwa polskiego, miast, jak i wydarzeń historycznych. W tej grupie muzeów pojawiły się pierwsze w Polsce muzea o charakterze narracyjnym, sięgające po najnowsze środki przekazu. Wśród nich znajdują się Muzeum Powstania Warszawskiego, obecnie realizowane Muzeum Żydów Polskich i projektowane Muzeum Historii Polski. Wszystkie muzea poza działalnością wystawienniczą prowadzą różne formy działalności edukacyjnej.

Noc Muzeów (ang. *Long Night of Museums*) – impreza kulturalna, polegająca na udostępnianiu muzeów, galerii i instytucji w wybranym dniu w godzinach nocnych. Organizatorzy przygotowują także specjalne atrakcje np. zwiedzanie obiektów zazwyczaj niedostępnych, koncerty, warsztaty, scenki rodzajowe itp. Zwiedzanie umożliwiające jest za symboliczną kwotę płaconą przy pierwszym wejściu lub za darmo.

Pierwsza Noc Muzeów (*Lange Nacht der Museen*) miała miejsce w Berlinie w 1997 r. Duże powodzenie berlińskiej Nocy Muzeów skutkowało powstaniem podobnych imprez w innych miastach, m. in. *Nuit Blanche* w Paryżu i *museums-n8* w Amsterdamie. Obecnie organizuje je ponad 120 miast Europy. Pierwsza Noc Muzeów w Polsce odbyła się w Poznaniu w 2003 r.

REGULAMIN ODZNAKI KRAJOZNAWCZEJ PTTK „ZNAM POLSKIE MUZEA” (OK ZPM)

I. POSTANOWIENIA WSTĘPNE

1. Odznaka Krajoznawcza PTTK „Znam Polskie Muzea” (zwana dalej OK ZPM) została ustanowiona i jest nadawana przez Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie w celu spopularyzowania walorów krajoznawczych, turystycznych i historycznych oraz współczesnego dorobku Polski.
2. Ustanawia się siedem stopni OK ZPM w czterech kategoriach, które można uzyskać jedynie w podanej kolejności:
  - Popularna (bez stopni),
  - Mała (brązowa, srebrna, złota),
  - Duża (srebrna, złota),
  - OK ZPM „Za wytrwałość”.
3. Wygląd, wymiary oraz materiał, z jakiego jest wykonana OK ZPM określa Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie.
4. Ogniwia organizacyjne PTTK, działacze i członkowie PTTK powinni czuwać nad rzetelnością zdobywania OK ZPM i jej odpowiednią rangą.

II. WARUNKI ZDOBYWANIA ODZNAKI

1. OK ZPM może zdobyć każdy kto ukończył 7 lat i spełni warunki określone niniejszym Regulaminem, również nie będąc członkiem PTTK.
2. Osoby niepełnoletnie mogą zdobywać OK ZPM tylko pod opieką osób dorosłych.
3. Czas zdobywania poszczególnych stopni OK ZPM nie jest ograniczony.
4. Wyższe stopnie OK ZPM można zdobywać bezpośrednio po spełnieniu wymagań na stopień niższy odznaki.
5. Obiekty zwiedzone ponad normę, ustaloną dla danego stopnia OK ZPM, będą zaliczane na poczet odznaki wyższego stopnia.
6. Dopuszcza się zaliczenie na poczet OK ZPM udokumentowanych obiektów zwiedzonych przez turystę przed ustanowieniem OK ZPM i wejściem w życie Regulaminu, w ilości do 50% na każdy stopień odznaki.
7. Dokumentacja, o której mowa w pkt. 6. powinna być sporządzona zgodnie z zasadami zawartymi w rozdz. IV. Honorowane będą wszystkie potwierdzenia uzyskane przez turystę w toku zdobywania innych odznak, np. w formie kserokopii odpowiednich stron w książeczkach-kronikach tych odznak.

8. OK ZPM „Za wytrwałość” może zdobywać posiadacz Odznaki Małej złotej lub Odznaki Dużej. Odznakę „Za wytrwałość” można zdobyć po trzykrotnym spełnieniu wymagań na stopień mały złoty OK ZPM (nie dotyczy muzeów narodowych oraz statków i okrętów).

III. WARUNKI SZCZEGÓŁOWE

1. Podstawą przyznania OK ZPM jest zwiedzenie ustalonej dla danego stopnia odznaki ilości obiektów wymienionych w załączniku do regulaminu.
2. OK ZPM można zdobywać w czasie wycieczek pieszych, kolarskich, motorowych oraz autokarowych.
3. OK ZPM zdobywa się zwiedzając określoną w tabeli ilość obiektów uczestnicząc w indywidualnych wędrówkach oraz zbiorowych imprezach turystyczno-krajoznawczych.
4. Minimalna ilość obiektów potrzebna do zdobycia OK ZPM nie może być mniejsza niż liczba przedstawiona w tabeli. Kolejność i dobór zwiedzanych obiektów jest dowolna.

Grupa	Muzea i obiekty muzealne	Kategoria i stopień OK ZPM					
		Popularna	Mała			Duża	
			Brązowa	Srebrna	Złota	Srebrna	Złota
I	Muzea narodowe	–	2	3	4	–	–
II	Muzea miejskie, okręgowe i regionalne	5	10	15	20	30	40
III	Muzea biograficzne	2	5	7	10	15	20
IV	Muzea historyczne	2	3	5	6	8	10
V	Muzea martyrologiczne	1	2	3	4	5	7
VI	Muzea przyrodnicze, geograficzne i geologiczne	2	3	5	10	12	15
VII	Muzea tematyczne (archeologiczne, architektoniczne, etnograficzne, itp.) oraz muzea sztuki i galerie	2	4	6	8	10	15
VIII	Muzea techniki i specjalistyczne	3	5	8	12	15	20
IX	Muzea wojskowe	1	2	3	6	8	10
X	Muzea sakralne i misyjne	1	2	4	6	8	10
XI	Skanseny	2	3	5	10	12	15
XII	Izby pamięci	–	2	3	5	–	–
XIII	Statki i okręty (obiekty muzealne)	–	–	–	1	2	3
XIV	Zamki, pałace, dwory (muzea wnętrz)	2	3	5	8	10	15
XV	Inne muzea i obiekty muzealne	2	4	8	10	15	20
ŁĄCZNA ILOŚĆ OBIEKTÓW:		25	50	80	120	150	200

5. Obiekty zaliczone na jeden stopień OK ZPM nie są zaliczane na wyższe stopnie odznaki.
6. Warunkiem dodatkowym zdobycia Dużej OK ZPM jest udział w imprezie kulturalnej – „Noc Muzeów” – organizowanej w jednym z polskich miast (wykaz miast w załączniku). Dla zdobycia Dużej srebrnej OK ZPM wymagany jest udział w jednej imprezie, a dla Dużej złotej OK ZPM udział w kolejnych dwóch imprezach.
7. Punkty uzyskane podczas zdobywania OK ZPM mogą być jednocześnie zaliczone na inne odznaki krajoznawcze i odznaki turystyki kwalifikowanej pod warunkiem spełnienia wymagań zawartych w regulaminach tych odznak.

IV. ZASADY POTWIERDZANIA ZADAŃ

1. Podstawą do ubiegania się o przyznanie OK ZPM jest książeczka-kronika, wykonana samodzielnie przez zdobywającego odznakę w dowolnej formie.
2. Dopuszcza się elektroniczną wersję książeczki-kroniki zapisaną na płycie CD-R lub DVD-R.

3. W książeczce-kronice należy sporządzić wykaz odbytych wypraw, który powinien zawierać datę wycieczki, nazwę zwiedzanego obiektu, potwierdzenia w formie odcisku pieczęci ze zwiedzanych obiektów lub biletu wstępu.
4. Z zapisów w książeczce-kronice musi jednoznacznie wynikać, że ubiegający się o OK ZPM osobiście oglądał i poznał obiekty wymagane regulaminowo.

V. WERYFIKACJA I PRYZNANIE ODZNAKI

1. W celu weryfikacji i przyznania OK ZPM, książeczkę-kronikę należy złożyć w biurze Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie, ul. Batalionu Parasol 3a, 01-120 Warszawa, lub przesłać na adres korespondencyjny (do prezesa) – Roman Henryk Orlicz, ul. Monte Cassino 3 m. 19, 01-121 Warszawa – załączając kopertę zwrotną ze znaczkiem na list polecony, jak przy nadaniu.
2. Zweryfikowana książeczka-kronika jest zarazem legitymacją posiadanej OK ZPM i uprawnia do jej nabycia i noszenia.
3. OK ZPM przyznawana w trybie regulaminowym jest odpłatna.
4. OK ZPM można nabyć w wyżej wskazanym miejscu osobiście, lub drogą pocztową. Opłaty pokrywa zamawiający.
5. Ewidencję zweryfikowanych i przyznanych odznak prowadzi Komisja Weryfikacyjna OK PTTK „Znam Polskie Muzea”.
6. Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie może w drodze uchwały przyznać osobom szczególnie zasłużonym dla turystyki i krajoznawstwa oraz ochrony przyrody i zabytków OK ZPM w dowolnym stopniu honorowo z pominięciem przepisów dotyczących trybu jej zdobywania.
7. OK ZPM przyznaną honorowo wręcza się wraz z pamiątkowym dyplomem bezpłatnie.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Zdobywanie OK ZPM odbywa się na własny koszt i ryzyko. Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie nie ponosi żadnej odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody, których można doznać w trakcie zdobywania OK ZPM, jak również za szkody wyrządzone przez zdobywającego odznakę osobom trzecim.
2. Interpretacja niniejszego regulaminu należy wyłącznie do Komisji Weryfikacyjnej OK PTTK „Znam Polskie Muzea” powołanej przez Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie.
3. Decyzje Komisji Weryfikacyjnej OK PTTK „Znam Polskie Muzea” wydane w zakresie jej działania są ostateczne.
4. Regulamin został uchwalony przez Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie w dniu 5 stycznia 2009 r. i wchodzi w życie z dniem uchwalenia.

Regulamin opracował Roman Henryk Orlicz – Instruktor Krajoznawstwa Polski.

Wszelkich informacji o Odznace udziela autor, tel. (+48-0) 501-094-576, e-mail: romi@o2.pl